

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I
WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA
TERENIE GMINY MIEJSKIEJ KĘTRZYN NA
LATA 2013 – 2032
-aktualizacja**

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP
 - 1.1. Podstawa prawna sporządzenia opracowania
 - 1.2. Cel i zakres opracowania
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY MIEJSKIEJ KĘTRZYN
3. WYSTĘPOWANIE, ZASTOSOWANIE I WPŁYW AZBESTU NA ZDROWIE CZŁOWIEKA
 - 3.1. Występowanie
 - 3.2. Zastosowanie
 - 3.2. Wpływ wyrobów azbestowych na zdrowie człowieka
4. PRAWNE ASPEKTY POSTĘPOWANIA Z AZBESTEM I WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST
 - 4.1. Podstawa prawna
 - 4.2. Informacja o wytwarzanych odpadach i ich zagospodarowaniu
 - 4.3. Warunki przystąpienia do prac usuwania wyrobów zawierających azbest
5. NAJWŻNIEJSZE UREGULOWANIA PRAWNE DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z AZBESTEM W ŚRODOWISKU PRACY
 - 5.1. Ustawy
 - 5.2. Akty wykonawcze
 - 5.2.1. Rozporządzenia Rady Ministrów
 - 5.2.2. Rozporządzenia Ministra Środowiska
 - 5.2.3. Rozporządzenia Ministra Gospodarki
 - 5.2.4. Rozporządzenia Ministra Infrastruktury
 - 5.2.5. Inne
6. INWENTARYZACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY MIEJSKIEJ KĘTRZYN.
7. REALIZACJA PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY MIEJSKIEJ KĘTRZYN NA LATA 2013 – 2032
 - 7.1. Cele w zakresie gospodarki wyrobami zawierającymi azbest
 - 7.1.1. Cele krótkoterminowe (2013-2015)
 - 7.1.2. Cele średnioterminowe (2016-2022)
 - 7.1.3. Cele długoterminowe (2023-2032)
8. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ ZMIERZAJĄCYCH DO USUNIĘCIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY MIEJSKIEJ KĘTRZYN NA LATA 2013 - 2032
9. MOŻLIWOŚCI POZYSKANIA ŚRODKÓW NA ZADANIA ZWIĄZANE Z PROGRAMEM
10. SPOSÓB MONITORINGU I OCENY WDROŻENIA PROGRAMU
11. PODSUMOWANIE

1. WSTĘP

Podstawa prawna sporządzenia opracowania

Niniejszy dokument stanowi aktualizację Programu Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn na lata 2008 – 2012, przyjętego Uchwałą Nr XXIX/146/08 Rady Miejskiej w Kętrzynie z dnia 31 marca 2008 roku.

Obowiązek opracowania w latach 2009 – 2032 aktualizacji Programów usuwania azbestu wszystkich szczebli (wojewódzkich, powiatowych, gminnych) wynika z zapisów Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032, przyjętego Uchwałą Rady Ministrów nr 122/09 z dnia 14 lipca 2009, zmieniona Uchwałą Rady Ministrów nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010.

Do podstawowych zadań samorządu gminnego należą:

- 1) gromadzenie przez burmistrza informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
- 2) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- 3) organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
- 4) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *Programie*;
- 5) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- 6) współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- 7) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- 8) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*;
- 9) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

1.2. Cel i zakres opracowania

Podjęcie prac związanych z aktualizowaniem Programu Usuwania Azbestu dla Gminy Miejskiej Kętrzyn pozwoliło na weryfikację dotychczas obowiązującego dokumentu w świetle zmian, jakie zaszły w przepisach prawa regulujących kwestie azbestu oraz w świetle zadań określonych dla szczebla gminnego w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032.

Głównym celem Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 jest doprowadzenie do całkowitego usunięcia do 2032 roku azbestu i wyrobów zawierających azbest poprzez stopniową eliminację tych wyrobów oraz ich bezpieczne unieszkodliwienie poprzez składowanie.

Pozostałe cele to:

1. Uaktualnienie informacji o miejscach i obiektach zawierających azbest.
2. Edukacja mieszkańców gminy w zakresie szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka.
3. Propagowanie właściwych metod i sposobów bezpiecznego dla środowiska i zdrowia człowieka usuwania azbestu.
4. Zapoznanie i pomoc mieszkańcom gminy w pozyskiwaniu środków finansowych na zadania związane z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest.

W opracowaniu wskazano drogę postępowania w zakresie gospodarki azbestem jako odpadem niebezpiecznym a występującym na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn. Cele i działania przedstawione w Programie są zgodne z obowiązującym ustawodawstwem w tym zakresie a także określonymi celami i kierunkami w programach krajowym, wojewódzkim i powiatowym. Na podstawie analiz stanu istniejącego opracowano program działań oraz wytyczono cele, które umożliwiają spełnienie obowiązujących wymogów prawnych i uporządkują gospodarkę odpadem niebezpiecznym jakim jest azbest, przez co poprawi się jakość środowiska na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn.

W związku z powyższym znaczna część obowiązującego dotychczas dokumentu zachowuje swoje dotychczasowe brzmienie i jest nadal aktualna.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY MIEJSKIEJ KĘTRZYN

Kętrzyn to miasto znajdujące się w północnej części województwa warmińsko – mazurskiego nad rzeką Guber, zajmując powierzchnię 1034 ha. Sąsiaduje z Gminą Kętrzyn i jest siedzibą powiatu kętrzyńskiego. Położone jest na pograniczu trzech krain geograficznych: Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Pojezierza Mrągowskiego oraz Niziny Sępopolskiej. Miasto leży w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Guber oraz Zielonych Płuc Polski, czyli w rejonie o dużych walorach środowiskowych.

Struktura użytkowania gruntów w mieście przedstawia się następująco:

- grunty orne – 337 ha (32,59%)
- sady – 0
- łąki – 11 ha (1,07%)
- pastwiska – 39 ha (3,77%)
- lasy i grunty leśne – 14 ha (1,35%)
- pozostałe grunty i nieużytki – 633 ha (61,22%)

Natomiast zagospodarowanie terenów zurbanizowanych w Kętrzynie przedstawiono poniżej:

- tereny mieszkaniowe – 174 ha (29,24%)
- tereny przemysłowe – 48 ha (8,07%)
- inne tereny zabudowane – 165 ha (27,73%)
- zurbanizowane tereny niezabudowane – 42 ha (7,06%)
- tereny rekreacyjno – wypoczynkowe – 45 ha (7,56%)
- tereny komunikacyjne – drogi – 104 ha (17,48%)
- tereny komunikacyjne – kolej – 17 ha (2,86%)

Liczba mieszkańców Kętrzyna w latach 2008 – 2011 (stan na dzień 31 grudnia):

- 2008 – 28 770

- 2009 – 28 633
- 2010 – 28 399
- 2011 – 28 216
- 2012 – 28 041 (stan na dzień 30.06.2012)

Tendencja spadkowa ilości liczby mieszkańców wynika przede wszystkim z wysokiej stopy bezrobocia, w skutek czego mieszkańcy zmuszani są do zmiany miejsca zamieszkania w poszukiwaniu pracy zarobkowej oraz ujemnego wskaźnika przyrostu naturalnego.

Prognozy demograficzne wskazują, że tendencja spadkowa będzie się utrzymywać. Spadek rozrodczości jeszcze nie jest procesem zakończonym i dotyczy w coraz większym stopniu kolejnych roczników młodzieży. Wśród przyczyn tego zjawiska wymienia się rosnący poziom wykształcenia, trudności na rynku pracy, zmniejszenie świadczeń socjalnych na rzecz rodziny, brak w polityce społecznej filozofii umacniania rodziny i generalnie trudne warunki społeczno- ekonomiczne, w jakich znalazło się pokolenie w wieku prokreacyjnym.

Główne zakłady przemysłowe w mieście to:

- Philips Lighting Poland S.A. Oddział w Kętrzynie,
- Fabryka Plastików Kwidzyn Oddział Mazury w Kętrzynie,
- MTI – Furninowa Polska Sp. z o.o.,
- Zakłady Przemysłu Odzieżowego „Warmia”,
- „Majonezy” Spółdzielnia Pracy Produkcyjno – Handlowa.

3. WYSTĘPOWANIE, ZASTOSOWANIE I WPŁYW AZBESTU NA ZDROWIE CZŁOWIEKA

3.1. Występowanie

Azbest – włóknisty pokrój kryształów pewnych grup mineralnych o stosunku długości do średnicy włókna co najmniej 100:1.

Nazwa azbest nie określa konkretnego minerału, lecz dotyczy ogółu minerałów krzemianowych tworzących włókna.

Należą do nich:

- *azbesty właściwe*: azbesty serpentynowe (chryzotylowe) i amfibolowe (aktynolitowe, amiantowe, antofyllitowe, amozytowe, krokidolitowe – odmiana riebeckitu oraz magnesoriebeckitowe). Oprócz wymienionych należą tu jeszcze inne minerały krzemianowe – diopsyd, sillimanit, egiryn, lamprofyllit, astrofyllit i inne.
- *Do minerałów azbestopodobnych należą*: attapulgit, sepiolit, talk włóknisty, wollastonit, serpentynit włóknisty, antygoryt włóknisty oraz zeolity włókniste.

Przyjmuje się, że azbestami są włókniste odmiany minerałów występujące w przyrodzie w postaci wiązek włókien cechujących się dużą wytrzymałością na rozciąganie, elastycznością i odpornością na działanie czynników chemicznych i fizycznych. W przyrodzie występuje około 150 minerałów w postaci włóknistej, które w czasie procesu produkcyjnego mogą się rozdzielać na sprężyste włókna czyli fibryle.

W ostatnich latach do szkodliwych, biologicznie czynnych minerałów oddziałujących na żywe tkanki (powodujących włóknienie płuc oraz rakotwórczych), zaliczono dodatkowo: goethyt, lepidokrokite, boehmit, brucyt, kaolinit, halozyt, sepiolit, pałygorskit, erionit i kilka innych.

Techniczną klasyfikację azbestów oparto na długościach i średnicach wiązek włókien. W różnych klasyfikacjach średnice agregatów uznawanych za wiązki zmieniają się znacznie; zazwyczaj są one rzędu milimetrów. Długość wiązek wynosi od dziesiętnych części milimetra

do 100 mm. Azbesty poddawane obróbce mogą rozpadać się na mniejsze cząstki (tzw. fibryle). Stwierdzono, że wymiary pojedynczych włókien po rozdrobnieniu mogą się zmieniać w bardzo szerokim zakresie: od nanometrów (nm) i mikrometrów (μm) do milimetrów.

3.2. Zastosowanie

W latach 60-tych ubiegłego wieku po uruchomieniu zakładów azbestowo-cementowych azbest wykorzystywany był głównie w budownictwie, ale także w przemyśle chemicznym, energetyce i transporcie. Azbest chryzotylowy i amfibolowy stosowano przy produkcji:

- wyrobów azbestowo-cementowych. Najbardziej rozpowszechnione są azbestowo-cementowe płyty płaskie, faliste oraz płyty „karo” stosowane jako pokrycia dachowe i elewacyjne. Płyty płaskie wykorzystywane były również jako ściany osłonowe, działowe, osłony ścian szybów windowych, wentylacyjnych i instalacyjnych w budownictwie wielokondygnacyjnym. Rury azbestowo-cementowe stosowano w instalacjach wodociągowych, a także jako przewody kominowe i zsypane. Wyroby azbestowo-cementowe zawierają od 10 do 18% azbestu; są one ogniotrwałe, odporne na korozję i gnienie, wytrzymałe na działania mechaniczne, lekkie, trwałe;

- wyrobów izolacyjnych stosowane do izolacji kotłów parowych, wymienników ciepła, zbiorników, przewodów rurowych, a także do produkcji tkanin ognioodpornych i ubrań. Należą do nich: wata, włóknina, sznury, przędza, tkaniny termoizolacyjne, taśmy. Wyroby izolacyjne zawierają, w zależności od przeznaczenia, od 75 do 100% azbestu, głównie chryzotyłu;

- wyrobów uszczelniających: tektur, płyt azbestowo-kauczukowych, szczeliw plecionych;

- wyrobów ciernych takich jak: okładzin ciernych i taśm hamulcowych stosowanych do różnego typu urządzeń hamulcowych;

- wyrobów hydroizolacyjnych: lepików asfaltowych, kitów uszczelniających, asfaltów drogowych uszlachetnionych, zapraw gruntujących, papy dachowej, płytek podłogowych, zawierających od 20 do 40% azbestu.

Wyroby azbestowe są źródłem znacznej emisji włókien azbestu do środowiska. Wielkość emisji zależy od technologii związania włókien w danym wyrobie, sposobu użytkowania wyrobów oraz procesów ich degradacji, które powodują uwalnianie się włókien.

W zależności od zawartości azbestu, stosowanego spoiwa oraz gęstości objętościowej wyróżnia się dwie klasy: wyroby „miękkie” i „twarde”. Klasyfikacja ta ma kluczowe znaczenie dla określenia procedur zabezpieczenia, usuwania, składowania i unieszkodliwiania azbestu w tych wyrobach.

„Wyroby miękkie” to wyroby, których gęstość objętościowa jest mniejsza od 1000 kg/m³, o wysokim udziale azbestu (ponad 20%) i niewielkiej zawartości substancji wiążącej. Do wyrobów miękkich zaliczamy wyroby izolacyjne i włókiennicze, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury, płytki podłogowe PCW. Miękkie wyroby azbestowe zastosowane wewnątrz pomieszczeń w postaci izolacji cieplnej, dodatków do farb i lakierów stanowią znaczne źródło emisji pyłu.

„Wyroby twarde” to wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m³, zawierające poniżej 20% azbestu o wysokim udziale substancji wiążącej. Zaliczamy do nich płyty płaskie, faliste oraz płyty „karo” stosowane jako pokrycia dachowe i elewacyjne, rury wodociągowe. Wyroby z tej klasy posiadają mocno związane włókna azbestowe i oddziaływanie na środowisko i zdrowie ludzi stwarza głównie mechaniczna obróbka tych wyrobów: ciecie, wiercenie otworów, a także rozbijanie, kruszenie przy demontażu.

Największe zużycie azbestu w Polsce miało miejsce w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Od lat 80 obserwuje się stopniowe zmniejszanie stosowania azbestu. Od 1 stycznia 2005 r. obowiązuje w Polsce (jak i w całej Unii Europejskiej) zakaz stosowania i obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.

3.3. Wpływ wyrobów azbestowych na zdrowie człowieka

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Szczególną cechą azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia. Zmiany chorobowe mogą pojawić się po kilku lub nawet kilkudziesięciu latach.

Azbest jest przyczyną wielu chorób np. pylicy azbestowej i międzybłoniaka opłucnej. Szkodliwość włókien azbestowych zależy od średnicy i długości włókien. Większe włókna nie są tak szkodliwe, gdyż w większości zatrzymują się w górnych drogach oddechowych skąd są usuwane przez rzęski, włókna bardzo drobne są usuwane przez system odpornościowy. Najbardziej niebezpieczne nie są włókna długie ($>5 \mu\text{m}$), lecz cienkie (do $0,01 \mu\text{m}$) - przenikają one do dolnych dróg oddechowych wbijają się w płuca gdzie pozostają i w wyniku wieloletniego drażnienia komórek wywołują nowotwory. Pierwsze wzmianki na temat szkodliwości azbestu pojawiły się w latach 1900-1910. W roku 1910 francuskie badania potwierdziły szkodliwy wpływ azbestu na organizm człowieka.

Rak płuca jest najbardziej powszechnym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest. Zagrożenie wystąpieniem raka płuca w badanych populacjach zawodowo narażonych na pył azbestu wykazuje duże zróżnicowanie w zależności od typu włókna, technologii przetwórstwa, zawartości włókien respirabilnych w pyłe, średnicy, długości, kształtu włókna, stężenia pyłu, liczby lat pracy w warunkach natężenia i ogólnej dawki pyłu. Oba nowotwory, zarówno rak płuca, jak i międzybłoniak opłucnej, rozwijają się gwałtownie i charakteryzują się krótką przeżywalnością. W chwili obecnej nadal istnieje ryzyko narażenia na kontakt z wyrobami zawierającymi azbest w budynkach, urządzeniach i instalacjach ponieważ źródłami emisji włókien azbestowych jest:

- niewłaściwe składowanie odpadów azbestowych (częstą praktyką jest składowanie na posesjach w niezabezpieczony sposób zdemontowanych azbestowych pokryć dachowych)
- użytkowanie wyrobów azbestowych, prowadzące do zanieczyszczenia powietrza pyłem azbestowym np. w wyniku: korozji i mechanicznych uszkodzeń płyt azbestowo-cementowych, ścierania tarcz sprzęgłowych i hamulcowych,
- niewłaściwe usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest,
- urządzenia grzewcze, wentylacyjne, klimatyzacyjne i izolacje zawierające azbest.

W celu zminimalizowania narażenia na pył azbestowy 1 stycznia 2005 r. wprowadzono zakaz produkcji i stosowania wyrobów zawierających azbest, a regulacje prawne określają wymogi dotyczące bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, a także obowiązki pracodawców i pracowników, wykonujących prace polegające na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

4. PRAWNE ASPEKTY POSTĘPOWANIA Z AZBESTEM I WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST

Ze względu na to, że usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej Kętrzyn zgodnie z harmonogramem Programu, będzie procesem długotrwałym, w znacznej mierze ograniczonym możliwościami finansowymi miasta, jak też

i mieszkańców, konieczne jest przestrzeganie wymaganych prawem procedur eliminujących lub ograniczających narażenie na działanie pyłu azbestowego.

4.1. Podstawa prawna

Prawidłowe postępowanie z azbestem i wyrobami zawierającymi azbest określają:

- 1) Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 nr 8 poz.31)
- 2) Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649) zmienionego Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089)

Zgodnie z § 6 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest prace polegające na demontażu wyrobów zawierających azbest mogą być prowadzone wyłącznie przez firmy posiadające stosowne zezwolenie (tj. decyzje zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi). Wyroby zawierające azbest po zdemontowaniu stają się odpadami niebezpiecznymi.

Zgodnie z § 9. Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest przemieszczanie odpadów zawierających azbest, wytworzonych w wyniku usuwania wyrobów zawierających azbest, powinno odbywać się na zasadach określonych przepisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 i Nr 203, poz. 1351 ze zm.). Przestrzeganie przez właścicieli, użytkowników wieczystych lub zarządców nieruchomości, a także obiektu, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest, oraz przez wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest wymagań, obowiązków i warunków określonych w w/w Rozporządzeniach zagwarantuje ochronę zdrowia ludzi poprzez ograniczenie emisji azbestu, a tym samym narażenie na negatywne oddziaływanie azbestu.

W rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw „wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę, chyba, że umowa o świadczeniu usługi stanowi inaczej”. A więc wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Z powyższej definicji wynika, że wytwórcą odpadów może być np. właściciel lub zarządzający, który we własnym zakresie wykonuje prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest i zleca do wykonania tylko część robót. W takim przypadku na nim też spoczywać będą wszystkie obowiązki wynikające z przepisów i procedur postępowania z odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest. Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach. Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 100 kg rocznie, jest opracowanie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i zawierającymi azbest oraz uzyskanie jego

zatwierdzenia przez właściwego, ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych, wojewodę lub starostę.

4.2. Informacja o wytwarzanych odpadach i ich zagospodarowaniu

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r., Nr 185, poz. 1243) wytwórca odpadów jest obowiązany do:

- 1) uzyskania decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi, jeżeli wytwarza odpady niebezpieczne w ilości powyżej 0,1 Mg rocznie;
- 2) przedłożenia informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami, jeżeli wytwarza odpady niebezpieczne w ilości do 0,1 Mg rocznie albo powyżej 5 Mg rocznie odpadów innych niż niebezpieczne.

1a. Wytwórca odpadów, który prowadzi działalność polegającą na świadczeniu usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw, a także przetwarzania odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych, jest obowiązany do uzyskania decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami.

Wytwórca odpadów (wytwarzający rocznie do 0,1 Mg odpadów niebezpiecznych) przedkłada właściwemu organowi Informację o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami w terminie 30 dni przed dniem rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów lub dniem zmiany tej działalności wpływającej na ilość lub rodzaj wytwarzanych odpadów lub sposobów gospodarowania nimi. Informację przedkłada się w czterech egzemplarzach.

Właściwym organem któremu, przedkłada się informację jest:

- 1) regionalny dyrektor ochrony środowiska — dla przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych;
- 2) marszałek województwa — dla przedsięwzięć i zdarzeń, o których mowa w art. 378 ust. 2a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. — Prawo ochrony środowiska;
- 3) starosta — dla pozostałych przedsięwzięć.

Zgodnie z miejscem wytwarzania odpadów.

Informacja powinna zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające, do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,
- określenie ilości odpadów poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku,
- informacje wskazujące na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- wskazanie miejsca i sposobu oraz rodzaju magazynowanych odpadów.

Do rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia informacji, w terminie 30 dni od dnia złożenia informacji nie wniesie sprzeciwu, w drodze decyzji. Wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów. Posiadacz odpadów może je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami, chyba, że działalność taka nie wymaga uzyskania zezwolenia.

Szczegółowe obowiązki posiadaczy odpadów i transportujących odpady określa rozdział 4 w/w ustawy.

Uchwałą Nr XVIII/333/12 z dnia 19 czerwca 2012 r. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwalił **Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2016**. *Rozdział 4 Analiza stanu gospodarki odpadami niebezpiecznymi w województwie i prognoza zmian powyższego planu a w szczególności pkt 4.7 Odpady zawierające azbest* definiuje problem odpadów azbestowych na terenie województwa warmińsko – mazurskiego.

4.3. Warunki przystąpienia do prac usuwania wyrobów zawierających azbest

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania z odpadami wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca pracy z azbestem. Dla prawidłowego zawarcia umowy, koniecznym jest określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszlých prac. Pozwoli to na określenie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac.

Pracodawca jest obowiązany zapoznać pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Wykonawca prac jest obowiązany przeszkolić wszystkie osoby pozostające w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących prace w zakresie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy postępowaniu z wyrobami zawierającymi azbest i ich odpadami. Szkolenie powinno być przeprowadzone zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, oraz przez upoważnioną instytucję i potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zaświadczeniem.

Pracodawca jest obowiązany do zapewnienia pracownikom odpowiednich ubrań roboczych w takiej ilości, aby zabezpieczyć pracowników przez cały czas trwania robót i oczyszczania terenu po tych robotach.

Pracodawca będący wytwórcą odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest obowiązany jest do przygotowania, prowadzenia i przechowywania rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu.

Ważną sprawą jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy, po ich demontażu, a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści:

„Uwaga! Zagrożenie azbestem!”
„Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”

Przystępując do prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, należy wykonać odpowiednie zabezpieczenia obiektu, będącego przedmiotem prac i miejsc ich wykonywania, a także terenu wokół – przed emisją pyłu azbestu, która może mieć miejsce w wyniku prowadzenia prac.

Teren należy ogrodzić, zachowując bezpieczną odległość od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniej niż 2 m przy zastosowaniu osłon. Teren prac należy ogrodzić taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym i umieścić tablice ostrzegawcze z napisami:

„Uwaga! Zagrożenie azbestem!”

„Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”

Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej. Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest zostały podane w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004r. „w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest” (Dz.U. Nr 71, poz. 649), w którym określono następujące wymagania techniczne:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odspajanie wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
- po każdej zmianie roboczej, usunięte odpady zawierające azbest, powinny zostać szczelnie opakowane i składowane na miejscu ich tymczasowego magazynowania,
- codzienne, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół, dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń, z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99% lub na mokro). Niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

W przypadku prowadzenia prac z wyrobami azbestowo-cementowymi, których gęstość objętościowa wynosi mniej niż 1000kg/m³ (tzw. miękkie), a także z innymi wyrobami, których powierzchnia jest w widoczny sposób uszkodzona lub zniszczona lub jeżeli prace prowadzone są na obiektach, z wyrobami zawierającymi azbest krokidolit, lub też w pomieszczeniach zamkniętych, to powinny być zastosowane szczególne zabezpieczenia strefy prac i ochrony pracowników oraz środowiska, niezależnie od ogólnych zasad postępowania. Są to m.in.:

- komory dekontaminacyjne (śluzy) dla całych pomieszczeń lub stanowiące łącznik izolacyjny między miejscem stanowiącym strefę prac, a miejscem na zewnątrz obiektu,
- zaostrzone rygory przestrzegania stosowania środków ochrony osobistej,
- inne metody, określone na etapie prac przygotowawczych.

W obiekcie przylegającym do strefy prac, należy zastosować odpowiednie zabezpieczenia, w tym uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych, a także inne, właściwe dla stopnia narażenia środki zabezpieczające.

Wszystkie zdemontowane wyroby zawierające azbest powinny być szczelnie opakowane w folie z polietylenu, lub polipropylenu o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i zamykane w sposób uniemożliwiający przypadkowe otwarcie (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą). Niedopuszczalne jest stosowanie worków papierowych. Odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej większej niż 1000kg/m³, a więc płyty i rury azbestowo-cementowe, lub ich części powinny być szczelnie opakowane w folie. Pył azbestowy oraz odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m³ powinny być zestalane przy użyciu cementu lub żywic syntetycznych i po związaniu spoiwa szczelnie zapakowane w folię. Pakowanie usuniętych wyrobów zawierających azbest powinno odbywać się wyłącznie do opakowań przeznaczonych do ostatecznego składowania i wyraźnie oznakowane, w sposób określony dla azbestu. Etykiety i zamieszczone na nich napisy powinny być trwałe, nieulegające zniszczeniu, pod wpływem warunków

atmosferycznych i czynników mechanicznych. Dla usuniętych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz ich transportu na składowisko odpadów niebezpiecznych, wypełnia się:

- kartę ewidencji odpadu,
- kartę przekazania odpadów.

Po zakończeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych – wykonawca prac ma obowiązek dokonania prawidłowego oczyszczenia strefy prac i otoczenia z pozostałości azbestu. Oczyszczenie powinno nastąpić przez zastosowanie urządzeń filtracyjnowentylacyjnych z wysoko - skutecznym filtrem (99,99%) lub na mokro. Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia właścicielowi lub zarządcy obiektu, będącego przedmiotem prac, oświadczenia stwierdzającego prawidłowość wykonania prac i oczyszczenia z azbestu. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m³ lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych, wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza, przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję.

Wszystkie powyżej opisane procedury postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest mają na celu eliminację bądź przynajmniej minimalizację ryzyka związanego z emisją włókien azbestu do otoczenia.

5. NAJWŻNIEJSZE UREGULOWANIA PRAWNE DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z AZBESTEM W ŚRODOWISKU PRACY

Akty prawne w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych w kompleksowy sposób regulują postępowanie z azbestem – od obowiązku dokonywania przeglądów technicznych wyrobów azbestowych po deponowanie wytworzonych odpadów. Wszystkie regulacje w tym zakresie zawarte zostały w ustawach i rozporządzeniach opartych na dyrektywach Unii Europejskiej:

- Dyrektywa Rady z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (87/217/EWG) (Dz. U. L 85 z 28.3.1987, str. 40);
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 września 1996 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (Dz. Urz. WE L 257 z 10.10.1996, str. 26, L 156 z 25.06.2003, str. 17 i L 275 z 25.10.2003, str. 32).

5.1 Ustawy

1. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.)
2. Ustawa z 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947, z późn.zm.)
3. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. 2010, Nr 243, poz. 1623)
4. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity: Dz.U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 ze zm.).

Ustawa zakazuje produkcji wyrobów zawierających azbest oraz pod karą grzywny zabrania wprowadzania na obszar kraju wyrobów zawierających azbest oraz obrotu wyrobami azbestowymi.

5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.).

Rozdział 2 Substancje (Tytuł III – Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom, Dział II – Instalacje, urządzenia, substancje oraz produkty) odnosi się do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Wg tej ustawy substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska jest w szczególności azbest. Art. 160 ust. 1 i ust. 2 ustawy stanowi, że zabronione jest, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie i przepisach odrębnych, wprowadzanie do obrotu lub ponowne wykorzystanie substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Ponadto art. 161. nakazuje, by substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska były wykorzystywane, przemieszczane i eliminowane przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności. W art. 162 ustawodawca określił obowiązek sukcesywnej eliminacji substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska oraz obowiązki związane z dokumentowaniem i sprawozdawaniem rodzaju, ilości i miejsc ich występowania oraz sposobu ich eliminowania:

- Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami przedkładają informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska w formie uproszczonej wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta.

- Wójt, burmistrz lub prezydent miasta okresowo przedkłada marszałkowi województwa informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

- Marszałek województwa prowadzi rejestr rodzaju, ilości oraz miejsc występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

7. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 ze zm.)

Wyroby zawierające azbest z chwilą ich usunięcia z miejsca występowania stają się odpadami, które zostały zakwalifikowane jako odpady niebezpieczne. Ustawa reguluje sposób postępowania z eliminowanymi substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, a także instalacjami i urządzeniami, w których są lub były one wykorzystywane. Ponadto ustawa o odpadach wprowadziła obowiązek uzyskania przez wytwórcę odpadów niebezpiecznych (w tym firmy zajmujące się demontażem wyrobów zawierających azbest) decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi.

8. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2011 r., Nr 227, poz. 1367)

9. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495, z późn. zm.)

5.2. Akty wykonawcze

5.2.1. Rozporządzenia Rady Ministrów

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac (Dz. U. Nr 200, poz. 2047, z późn. zm.)

2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 196, poz. 1217, z późn. zm.)

3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397, z późn. zm.)

5.2.2. Rozporządzenia Ministra Środowiska

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001 r., Nr 112, poz. 1206) określa rodzaje odpadów zawierających azbest wg kodów klasyfikacyjnych.
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. z 2002 r., Nr 122, poz. 1055)
3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2009 r. Nr 124 poz. 1033). Rozporządzenie określa: terminy, formę i wzór informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Do tych substancji zalicza się m. in. azbest.
4. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2010 r., Nr 16, poz. 87) określa limity stężenia azbestu w powietrzu. Wartości odniesienia w mikrogramach na metr sześcienny ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) uśrednione dla okresu: 1 godziny wynoszą 2 350, dla roku kalendarzowego – 250.
5. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. z 2003 r., Nr 61, poz. 549) zmienione Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26 lutego 2009 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. z 2009, Nr 39, poz. 320) określa m.in. wymagania dotyczące składowania odpadów zawierających azbest.
6. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. Nr 49, poz. 356)
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 kwietnia 2011 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz.U. z 2011 r., Nr 95 poz. 558). Rozporządzenie określa standardy emisyjne dla instalacji do przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest, jeżeli ilość surowego azbestu zużywana w tych procesach przekracza 100 kg na rok.
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rozdziałów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony (Dz. U. Nr 119, poz. 769).
9. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 249, poz. 1673).
10. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach (Dz. U. Nr 249, poz. 1674).

5.2.3. Rozporządzenia Ministra Gospodarki

1. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. z 2002 r., Nr 191, poz. 1595). Zgodnie z w/w rozporządzeniem, w sposób nieselektywny mogą być składowane odpady zaliczane do grupy 17 06 „Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest” (17 06 01*, 17 06 03*, 17 06 05*). Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie dopuszcza się mieszania tych odpadów i składowania z innymi odpadami niebezpiecznymi.
2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i

oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 nr 8 poz. 31). Rozporządzenie określa:

- wymagania w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest;
- wymagania w zakresie wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest, zwanych dalej „instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest”;
- wymagania w zakresie przemieszczania odpadów zawierających azbest;
- sposób oznaczania miejsc, pomieszczeń, instalacji lub urządzeń zawierających azbest;
- sposób inwentaryzowania wyrobów zawierających azbest w miejscach ich wykorzystywania;
- terminy przedkładania odpowiednio marszałkowi województwa albo wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji

o:

- a) rodzaju, ilości i miejscach występowania wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest,
 - b) instalacjach lub urządzeniach zawierających azbest,
 - c) przewidywanym terminie usunięcia wyrobów zawierających azbest;
- formę i układ przedkładanych informacji, o których mowa w pkt 6
 - terminy, w których powinny być oczyszczone instalacje lub urządzenia zawierające azbest.

Rozporządzenie definiuje obowiązek inwentaryzacji przez wykorzystujących wyroby zawierające azbest i składania informacji w tym zakresie corocznie w terminie do dnia 31 stycznia do marszałka województwa (osoby prawne) lub do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta (osoby fizyczne).

1. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649) zmienione Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. u. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089).

Rozporządzenie określa:

- obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest,
- warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania,
- wymagania jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.

W rozporządzeniu zawarto wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, gdzie suma punktów oceny pozwala na ustalenie stopnia pilności:

- stopień pilności I – wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie,
- stopień pilności II – ponowna ocena wymagana w czasie 1 roku,
- stopień pilności III – ponowna ocena w terminie do 5 lat.

Rozporządzenie nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest – obowiązek okresowej kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest. Wyniki kontroli należy w terminie 30 dni przedłożyć właściwemu organowi nadzoru budowlanego.

1. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824).

5.2.4. Rozporządzenia Ministra Infrastruktury

1. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.)
2. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986)
3. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011, z późn. zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126)
5. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów doszkalających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. Nr 187, poz.1571).

5.2.5. Inne

1. Oświadczenie Rządowe z dnia 23 marca 2011 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. 2011 r. Nr 110, poz.641)

Wyżej wymienione akty prawne dostępne są na stronie internetowej:

<http://isap.sejm.gov.pl> lub na stronie Ministerstwa Gospodarki- www.mg.gov.pl.

6. INWENTARYZACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY MIEJSKIEJ KĘTRZYN.

W celu określenia ilości i rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn przeprowadzono inwentaryzację wyrobów zawierających azbest. Dane uzyskano poprzez spis z natury przeprowadzony przez pracowników urzędu oraz przez informacje składane corocznie przez właścicieli nieruchomości, na których znajdują się wyroby zawierające azbest. W związku z tym, że zdarzają się sytuacje gdy podczas prac w terenie lub z informacji przekazywanych do tut. urzędu od właścicieli nieruchomości okazuje się, że są jeszcze nieruchomości, na których znajdują się wyroby zawierające azbest i nie są ujęte w naszym wykazie, należy przyjąć, że wyniki przeprowadzonej inwentaryzacji są opatrzone błędem.

Po przeprowadzeniu inwentaryzacji stwierdzono, że na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn znajduje się ok. 8.500,00 m² płyt azbestowo – cementowych (stan na dzień 31.12.2011). Do przeliczenia wagi wyrobów wyrażonej w Mg przyjmuje się średnią masę 1 m² w ilości 14 kg. Szacuje się, że w okresie od 2006r. do 2011 usunięto ok. 3 500 m² płyt azbestowo – cementowych.

Jednakże w przyszłości Gmina Miejska Kętrzyn ma zamiar ubiegać się o środki pomocowe na usuwanie wyrobów zawierających azbest, dlatego też należy przyjąć, że wtedy właściciele nieruchomości, na których znajdują się wyroby zawierające azbest będą dobrowolnie zgłaszać się do urzędu z wnioskiem o dofinansowanie prac związanych z usuwaniem tych wyrobów i wtedy inwentaryzacja będzie kompletna.

Na terenie miasta nie występują dzikie wysypiska odpadów zawierających azbest. Ze względu na zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest, nie przewiduje się wzrostu ilości odpadów.

7. REALIZACJA PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY MIEJSKIEJ KĘTRZYN NA LATA 2013 - 2032

7.1 Cele w zakresie gospodarki wyrobami zawierającymi azbest

Nadrzędnym celem niniejszego Programu jest bezpieczne dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcie wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy Miejskiej Kętrzyn do końca 2032 roku.

7.1.1. Cele krótkoterminowe (2013-2015)

- Pozyskiwanie funduszy ze źródeł własnych oraz zewnętrznych na realizację Programu.
- Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, w tym ze szczególnym naciskiem na zagrożenia wynikające z niewłaściwego, samodzielnego demontowania azbestowych pokryć dachowych.
- Organizacja akcji odbioru odpadów azbestowych w postaci zdemontowanych, niszczących płyt falistych z posesji osób fizycznych na składowisko
- Bezpieczne usunięcie do 15 % ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów.
- Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest.
- Monitoring realizacji Programu.

7.1.2. Cele średnioterminowe (2016-2022)

- Bezpieczne usunięcie 35 % ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów.
- Kontynuacja pozyskiwania funduszy ze źródeł własnych oraz zewnętrznych na realizację Programu.
- Prowadzenie szeroko zakrojonej działalności informacyjnej i edukacyjnej skierowanej do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków zawierających azbest w zakresie obowiązku inwentaryzacji i sprawozdawczości.
- Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest z uwzględnieniem eliminowanych ilości.
- Prowadzenie monitoringu realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji.

7.1.3. Cele długoterminowe (2023-2032)

- Bezpieczne usunięcie 50 % ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów.

- Aktualizacja inwentaryzacji i bazy danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest wraz z oceną stanu wyrobów.
- Kontynuacja pozyskiwania funduszy ze źródeł własnych oraz zewnętrznych na realizację Programu.

Zgodnie z zapisami krajowego programu usuwania wyrobów zawierających azbest powinien zakończyć się do 31 grudnia 2032 roku. Tak długi okres usuwania wyrobów zawierających azbest wynika z dużej ich ilości, a w związku z tym potrzebnych środków na sfinansowanie zadania. Konieczne jest również przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji ilości i stanu technicznego występujących wyrobów z azbestem.

Ze względu na małą szkodliwość azbestu spożytego wraz z wodą, Program nie dotyczy rur azbestowo cementowych występujących w instalacjach ziemnych, gdyż proces ich wymiany następuje przy modernizacji sieci. W związku z tym, że stosowane w przeszłości w budownictwie i w innych działach gospodarki wyroby zawierające azbest nie stanowi on zagrożenia do czasu dopóki wyroby nie są uszkodzone. Proces usuwania pokryć dachowych i elewacyjnych będzie długotrwały i w każdym przypadku oceniany przy podejmowaniu decyzji o demontażu z punktu widzenia zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska. Po analizie ankiet stwierdzono niską znajomość obowiązujących przepisów prawnych przez właścicieli i administratorów co spowodowało, że w niewielkim stopniu została dokonana ocena stanu technicznego obiektów budowlanych, w których zastosowano wyroby zawierające azbest. Program zakłada, że poprzez działania edukacyjno-informacyjne doprowadzi się do wzrostu świadomości szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzi wyrobów zawierających azbest, a tym samym konieczność jego usuwania.

Działania zmierzające do usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej Kętrzyn na lata 2012-2032:

1. Działalność edukacyjno - informacyjna skierowana do właścicieli, zarządców, użytkowników budynków i budowli w których zastosowane są wyroby zawierające azbest - ulotki, publikacje w gazecie lokalnej, na stronie internetowej urzędu informacji o szkodliwości azbestu i konieczności jego usuwania - termin realizacji: przez cały okres realizacji programu.
2. Przygotowanie i bieżąca aktualizacja bazy danych dotyczącej ilości wyrobów zawierającej azbest z terenu Gminy Miejskiej Kętrzyn - termin realizacji: przez cały okres realizacji programu.
3. Opracowanie regulaminu dofinansowania do usuwania wyrobów budowlanych zawierających azbest - termin realizacji: 2012 - 2013.
4. Prowadzenie rejestru wniosków, w którym opisany będzie stan techniczny wyrobów azbestowych, w celu ustalenia kolejności usuwania wyrobów zawierających azbest – termin realizacji: 2012 - 2018.
5. Pozyskiwanie funduszy na realizację Programu - termin realizacji: 2013 - 2032.
6. Wyłanianie wykonawców do zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest - termin realizacji: 2013 – 2032.
7. Monitorowanie realizacji usuwania wyrobów zawierających azbest – termin realizacji: od 2013 co roku.

8. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ ZMIERZAJĄCYCH DO USUNIĘCIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY MIEJSKIEJ KĘTRZYN NA LATA 2013 - 2032

Lp.	zadanie	termin realizacji	jednostka odpowiedzialna
1	Informowanie mieszkańców o obowiązku usuwania wyrobów zawierających azbest z budynków i budowli oraz szkodliwości azbestu. Informacja na stronie internetowej urzędu i w gazecie samorządowej	Cały okres realizacji programu	Burmistrz
2	Opracowanie Gminnego Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn	2012 - 2013	Burmistrz
3	Uchwalenie Gminnego Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn	2012 - 2013	Rada Miejska
4	Opracowanie regulaminu dofinansowania do usuwania, transportu i utylizacji wyrobów zawierających azbest	2012 - 2013	Burmistrz
5	Pozyskiwanie środków na bezpieczne usuwanie wyrobów zawierających azbest (dotacje, pożyczki)	2013 - 2032	Burmistrz
6	Ogłaszanie przetargów na usuwanie, transport i utylizację wyrobów zawierających azbest z obiektów na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn oraz zawieranie umów na wykonanie powyższych zadań	2013 - 2032	Burmistrz
7	Kontrole zinwentaryzowanych obiektów na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn – ocena stanu użytkowanych wyrobów zawierających azbest.	2013 - 2032	Burmistrz
8	Aktualizacja danych dotyczących ilości zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest	2013 - 2032	Burmistrz
9	Prowadzenie rejestru wniosków i ich realizacja zgodnie ze stopniem pilności ich usunięcia	Cały okres realizacji programu	Burmistrz

9. MOŻLIWOŚCI POZYSKANIA ŚRODKÓW NA ZADANIA ZWIĄZANE Z PROGRAMEM

Koszty związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwianiem, zgodnie z Krajowym Programem ponoszą właściciele obiektów. Istotne znaczenie dla prywatnych właścicieli obiektów, dla których usunięcie pokryć dachowych, elewacyjnych przekracza często ich możliwości finansowe na pozyskanie funduszy na ten cel. W celu realizacji zadań Gminnego Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest konieczne jest zabezpieczenie środków finansowych w budżecie oraz pozyskanie środków poza budżetowych, które pozwolą na wsparcie ze środków publicznych na likwidację wyrobów zawierających azbest pochodzących z domów i obiektów należących do osób fizycznych.

Główne źródła finansowania to:

- środki własne właścicieli budynków
- środki z budżetu państwa
- środki z funduszy ochrony środowiska
- środki pomocowe Unii Europejskiej

- banki kredytujące inwestycje proekologiczne

10. SPOSÓB MONITORINGU I OCENY WDROŻENIA PROGRAMU

Gminny plan usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być żywym dokumentem a nie tylko martwym zapisem. Obowiązki właścicieli, zarządców i użytkowników przedkładania corocznych informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, oraz których wykorzystywanie zostało zakończone powinny być rzetelnie wykonane co usprawni bieżącą inwentaryzację oraz ocenę stanu i etapu unieszkodliwiania owych wyrobów. Również konieczność aktualizacji planu powinna wynikać ze sporządzania przez w właściciela, zarządcę lub użytkownika obowiązkowej „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” tj, sporządzenia oceny po 5 latach lub po roku, w zależności od stanu technicznego wyrobów.

Z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju gminy, istotny jest dobór odpowiednich wskaźników monitorowania, wskaźników wdrożenia, wskaźników efektywności, czy też mierników oceny realizacji gminnego planu usuwania wyrobów zawierających azbest.

Lista wskaźników zaproponowanych do oceny wdrażania planu powinna być przedmiotem aktualizacji (modyfikacji), co do ich liczby i rodzajów, w zależności od danych zebranych w trakcie realizacji planu.

Wskaźniki monitorowania i oceny skuteczności wdrażania programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest

Lp.	Wskaźniki	Jednostka (ilość/opis)	Wielkość obecna	Wielkość docelowa
I Wskaźniki świadomości społecznej				
1.	Liczba, jakość i skuteczność wydawnictw, publikacji, kampanii edukacyjno – informacyjnych z zakresu usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest.	publikacja/rok		
2.	Liczba szkół uczestniczących w konkursach związanych z „problematyką azbestową”.	5		
3.	Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłoszonych przez mieszkańców.	wg potrzeb		
4.	Szkolenia kadry administracyjnej jednostek samorządowych w zakresie „problematyki azbestowej”	wg potrzeb		
5.	Inicjatywy społeczności lokalnych w zakresie „problematyki azbestowej”.	wg potrzeb		
6.	Interwencje podejmowania przez jednostki kontrolne	wg potrzeb		

	(Nadzór Budowlany, Inspekcja Ochrony Środowiska, Inspekcja Sanitarna, jednostki gminy).			
II Wskaźniki stanu środowiska związane z gospodarką odpadami				
Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Wielkość obecna	Wielkość docelowa
1.	Ilość obiektów, urządzeń, instalacji z wyrobami zawierającymi azbest.	szt.		
2.	Stopień pilności w użytkowaniu wyrobów zawierających azbest: I II III	szt.		
3.	Ilość odpadów azbestowych.	m ² , Mg		
4.	Ilość obiektów, urządzeń, instalacji objętych usuwaniem wyrobów.	szt.		
5.	Ilość usuniętych odpadów azbestowych.	Mg		
6.	Ilość odpadów składowana na składowiskach poza terenem gminy	Mg		

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest powinien być weryfikowany w całości corocznie, również corocznie powinno być wykonywane sprawozdanie z jego realizacji wraz z aktualizacją. Istotnym i niezwykle ważnym elementem w monitorowaniu i ocenie wdrażania programu jest założenie i prowadzenie baz danych dotyczących ilości, rodzajów, miejsca i stanu występowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest.

11. PODSUMOWANIE

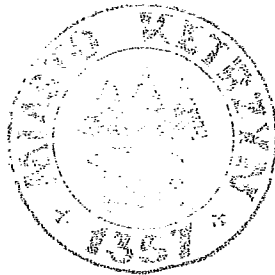
Celem programu jest ograniczenie negatywnego oddziaływania azbestu i wyrobów zawierających azbest na zdrowie mieszkańców oraz przybliżenie społeczeństwu problematyki związanej z bezpiecznym usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Program zawiera podstawowe informacje na temat właściwości azbestu, określa również cele w zakresie gospodarowania wyrobami zawierającymi azbest oraz harmonogram działania.

Jednym z ważniejszych aspektów jest uświadomienie właścicielom oraz zarządcą budynków, jak ważną rolę odgrywa prowadzenie okresowej kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest. Przekazywane przez nich dane są podstawą do prowadzenia skutecznych działań mających na celu pomoc mieszkańcom w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu.

Ze względu na zagrożenia wynikające z nieprawidłowego usuwania azbestu w celu zminimalizowania niekorzystnego działania prace te należy zlecać uprawnionym i wyspecjalizowanym firmom. W opracowaniu przedstawiono możliwości pozyskania środków finansowych z różnych źródeł w celu dofinansowania likwidacji wyrobów zawierających

azbest. Powyższe działania mają na celu stopniowe wyeliminowanie azbestu oraz wyrobów zawierających azbest co stanowi główny cel programu.

Przyjęcie i realizacja „Program Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest na terenie Gminy Miejskiej Kętrzyn na lata 2013 - 2032” pozwoli na osiągnięcie celu zapisanego w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032.

PRZEWODNICZĄCA
Rady Miejskiej w Kętrzynie
Henia Krystyna Piasecka